

Englændernes mareridt varede 200 år:

Vikingerne kommer!

ENGLAND/ÅR 832

Fire konger regerer England, der er delt op i kongerigerne Wessex, Øst-Anglia, Mercia og Northumbria. Splittelsen giver vikingerne let spil til at plyndre og hæрге den rige ø, nogle få dages sejlads fra Skandinavien.

De plyndrede alt af værdi og tog befolkningen som slaver. Intet sted kunne englænderne finde fred for vikingerne, og med tiden begyndte de brutale skandinaver også at tage land. Krigen om England blev uendelig og blodig.

År 832. Dette år stormede hedenske mænd ind over øen Shepey.

Den angelsaksiske Krønike

AF JAN INGAR THON
Med denne ene, nøgterne sætning fortæller Den angelsaksiske Krønike begyndelsen på vikingetiden i England. Overfaldet på øen Shepey ved Kents kyst var ikke det første – der havde været flere angreb i årene før, fx mod klosteret i Lindisfarne i 793 – men de var tilfældige og små.

Fra 832 blev angrebene hyppigere og mere systematiske, og de næste 200 år kom de “hedenske mænd” fra Skandinavien til at spille en afgørende og blodig rolle i Englands historie.

Efter angrebet på Shepey går knap et år, uden at Den angelsaksiske Krønike nævner et vikingeangreb. 833 var de i Charmouth, 837 i Portland og Lindesey. Og overalt gik vikingerne af med sejren, fortæller krøniken, der blev skrevet af ukendte munke i samtiden.

Med tiden bliver tonen hos krønikeskriverne helt resigneret i skildringen af de engelske nederlag. Om året 839 hedder det:

“I år var der store massakrer i London, Canterbury og Rochester”.

Englands plageånder kom fra Skandinavien, hvor mange drømte om fremmede strande. Indbyggertallets vækst havde flere steder ført til mangel på dyrkbart land, især blandt de jordejende bønders yngste sønner. Udlængslen havde skandinaverne også, og i slutningen af 700-tallet kom det, som gjorde vikingetiden mulig: det hurtige langskib.

Med deres skibe sejlede vikingerne helt ind til den engelske kyst, stormede i land, røvede gods og trælle, før de forsvandt igen. Land tog de ikke – de plynd-

rede så meget som muligt i løbet af sommerhalvåret, og inden efterårets storme satte ind, sejlede de hjem til Skandinavien med byttet. Intet under, at briterne i 800-tallet længtes mod efteråret og bad Gud om storm:

“Vild er vinden i nat / Havet står hvidt derude / Jeg behøver ikke frygte / De grusomme nordmænd sejler ikke i sådan en nat”, skrev en munk.

År 851. I år overvintrede hedningene for første gang på øen Thanet. Samme år sejlede 350 skibe ind i Themsens munding.

Den angelsaksiske Krønike

Det var næppe ønsket om erobringer, som førte til, at vikingerne begyndte at overvintre i England; de fandt det blot mere praktisk at oprette baser, i stedet for at krydse Nordsøen hvert forår og efterår.

Men blandt indbyggerne sank modet. Nu kunne de ikke længere håbe på vinterens beskyttelse. Der er heller ingen tvivl om, at vikingernes ambitioner ►

Igen og igen tørnede vikingehærene sammen med englændernes små og demotiverede hære.

BRIDGEMAN

voksende i takt med deres succes. I 854 kunne krøniken fortælle, at vikingerne også havde oprettet en vinterlejr på øen Shepey. Og vikingerne trængte stadigt længere ind i landet. I 865 betalte befolkningen i Kent for første gang danegæld eller "danskpenge" til vikingerne for at få en fredsaftale. Men ifølge krøniken blev resultatet ikke, som englænderne havde håbet:

"Eftersom de var sikret fred og lovet penge, sneg hæren sig i land om natten og oversvømmede hele Kent mod øst".

År 866. Dette år kom en stor hedensk horde til England og byggede vinterlejr i Øst-Anglia

Den angelsaksiske Krønike

Den store hedenske horde var en ny og skræmmende udvikling for befolkningen i England. Nu var det ikke længere små piratflåder på plyndringstogt, men regulære invasionshære. Blandt lederne var mænd med malende navne som Ivar Benløs. De nye, store hære blev også stadig mere mobile. Krøniken fortæller, at noget af det første, vikingehærene gjorde, når de kom i land, var at skaffe sig heste. Nu kunne de hærge langt inde i landet.

Kongeriget Northumbria var i disse år præget af indre splid, og vikingerne forstod at udnytte situationen. I årene

866-67 rykkede danske vikinger med Ivar Benløs i spidsen nordover og angreb det svækkede rige. De plyndrede det store kloster i Withby, og 21. marts indtog de den rige handelsby York. Her indsatte vikingerne en engelsk vasalkonge, som styrede *sub potestate Danorum* – under danske herrer.

I mange år herefter var byen hovedstad i deres engelske rige. De kaldte den Jorvik, og indbyggertallet nåede over 10.000. Byen vrimlede med håndværksvirksomheder, som fremstillede kunst- og brugsgenstande. Skibe fra hele den kendte verden anløb havnen med eksotiske varer – vin fra Sydeuropa, silke fra Konstantinopel og porcelæn fra Arabien.

I det øvrige England fortsatte vikingerne deres hærgen, som de ville, og englændernes forsøg på modstand blev hurtigt slået ned. I 869 erobrede vikingerne kongeriget Øst-Anglia. Af de fire engelske kongeriger var nu kun Wessex og Mercia tilbage.

År 871. Om sommeren kom en stor hær til Reading.

Den angelsaksiske Krønike

Høvding Guttorm blev anfører for Høvsommerhæren, og han sluttede sig til "den store hedenske horde", som allerede befandt sig i England. Sammen

angreb de kongeriget Wessex. Ethelred var rigets konge, men det var hans yngre bror Alfred, som anførte hæren. Og nu mødte vikingerne for første gang alvorlig modstand. Danerne vandt ganske vist sejre ved Basing og Meretun, men ved Englefield og Ashdown stod Alfred og sakserne som sejrherre. I det sidste slag – fortæller krøniken – blev en dansk konge og fire jarler dræbt.

Et helt år udkæmpede englændere og vikinger det ene blodige slag efter det andet uden nogen klar afgørelse, og til slut indgik de to udmattede hære en våbenhvile. Alfred, som nu var rigets konge, blev tvunget til at betale danegæld, men Wessex forblev frit.

Vikingerne lod sig ikke knække af det mislykkede togt mod Wessex. I 874 angreb de Mercia, drev kong Burgred på flugt og erobrede riget. Ganske vist blev englænderen Ceolwulf udråbt til Mercias hersker, men krøniken efterlader ingen tvivl om de egentlige herskere:

Ceolwulf "svor en ed til dem og gav dem gidsler og sagde, at riget ville være rede for dem, når som helst de måtte ønske det. Og han ville være rede selv og alle, som var hos ham, for at tjene vikingernes hær".

Nu stod Wessex alene. England lod til at være fortabt.

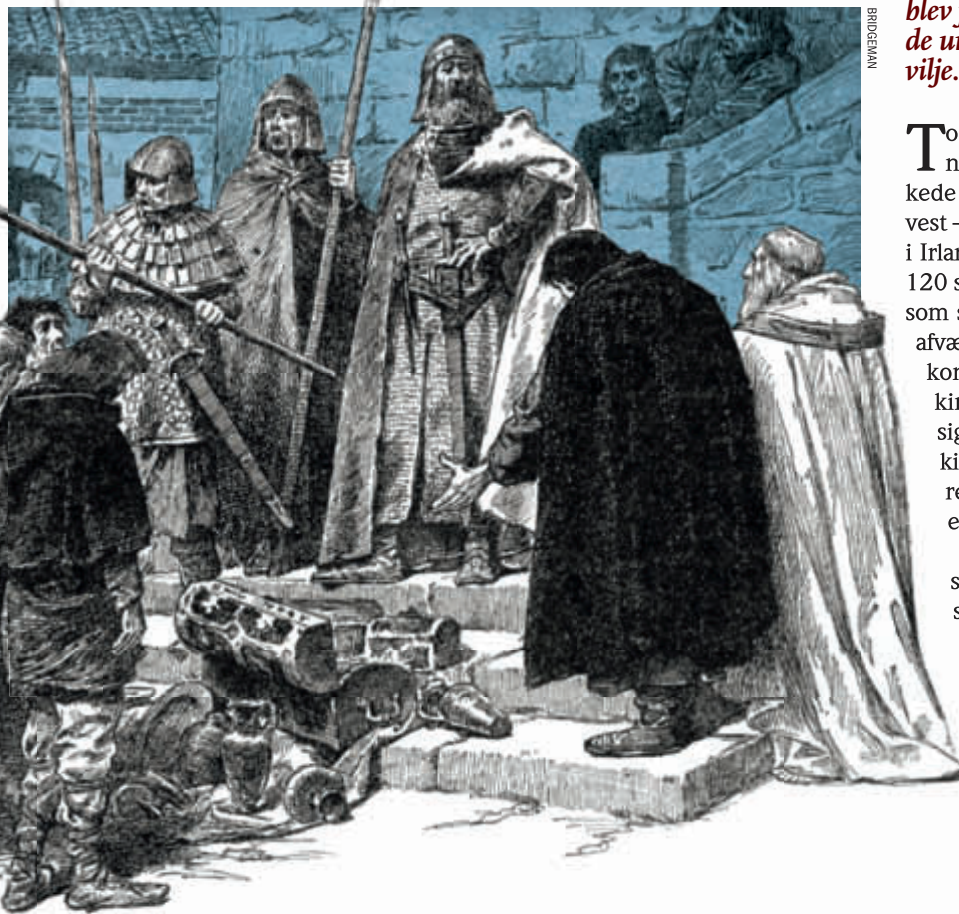
År 878. Mange mennesker blev fordrevet, og resten trampede de under fode og underlagde deres vilje. Alle undtagen kong Alfred.

Den angelsaksiske Krønike

To år efter Mercias fald slog vikingerne igen til mod Wessex. Fra øst rykkede Guttorm ind med sin hær, og fra vest – muligvis fra de norske besiddelser i Irland – nærmede en enorm flåde sig. 120 skibe ifølge krøniken. Men en voldsom storm ødelagde invasionsflåden og afværgede således den ene trussel mod kong Alfred. På land undveg han vikingerne i et afgørende slag og trak sig i stedet tilbage. Den overlegne vikingehær evnede ikke at få den afgørende sejr over Alfred, og felttoget endte igen uden en klar afgørelse.

Høvding Guttorm forstod nu, at så længe den kløgtige Alfred ledede sakserne i Wessex, ville riget umuligt kunne erobres. I vinteren ►

Vikingerne tog sig godt betalt for ikke at ødelægge England. De såkaldte "danskpenge" udgjorde formuer i sølv og guld.

England delt i flere kongeriger

Da romerne forlod provinsen Britannien i år 410, opstod en række kongeriger på øen. Kongerne lå i konstant krig om magten, og det svækkede dem i kampen mod vikingerne.

LINDISFARNE, 793

Northumbria (654-878)
var Englands mægtigste rige i anden halvdel af 600-tallet. Men talrige angreb fra kelterne i nord og Mercia i syd svækkede riget. Desuden kæmpede to kongeslægter om magten.

Kongerigerne Strathclyde og Wales
I vikingetiden gjorde skandinaverne flere udfald mod Strathclyde, der var under skotsk dominans. Wales allierede sig hurtigt med vikingerne for at få hjælp i kampen mod Mercia.

YORK 866

Øst-Anglia (520-794)
I begyndelsen af 600-tallet var Øst-Anglia Englands mægtigste rige, men det blev svækket i krige. I 700-tallet kom Øst-Anglia under Mercias kontrol.

Mercia (527-919)
Efterhånden som Northumbria blev svækket, voksede Mercias magt. Under de første vikingeangreb – i kong Offas regeringstid (757-796) – herskede Mercia over alle engelske riger.

MALDON, 991

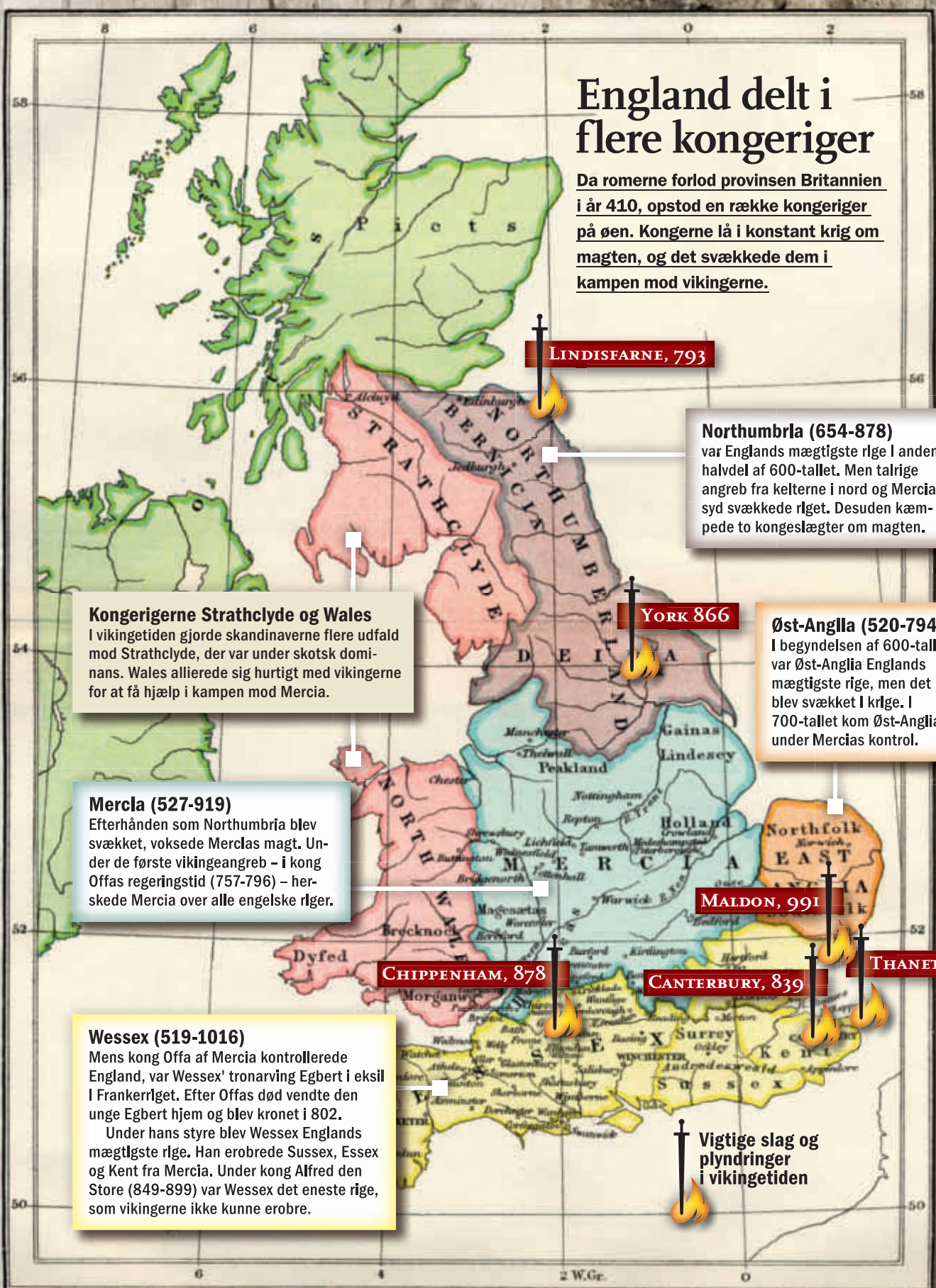
THANET, 851

CHIPPENHAM, 878

CANTERBURY, 839

Wessex (519-1016)
Mens kong Offa af Mercia kontrollerede England, var Wessex' tronarving Egbert i eksil i Frankerriget. Efter Offas død vendte den unge Egbert hjem og blev kronet i 802. Under hans styre blev Wessex Englands mægtigste rige. Han erobrede Sussex, Essex og Kent fra Mercia. Under kong Alfred den Store (849-899) var Wessex det eneste rige, som vikingerne ikke kunne erobre.

Vigtige slag og plyndringer i vikingetiden

878 foretog vikingerne derfor et overraskelsesangreb mod Alfreds borg i Chippenham for at sætte ham ud af spillet. Kongen, der tilbragte julen i borgen, kunne med nød og næppe flygte ud i Somersets sumpe sammen med sin livvagt og nogle få følgesvende.

Wessex' konge var drevet på flugt, og vikingerne syntes endelig at have vundet. Men de skulle snart opdage, at Alfred stadig var en trussel. Fra sit skjulested indledte kongen en guerillakrig mod de mange vikinger, der havde slået sig ned i Wessex. Nu var det *dem*, som blev ofre for mord og plyndring.

Gennem foråret 878 voksede Alfreds ry, og i maj flokkedes nye frivillige for at hylde kongen og slutte sig til hans hær. Munken Asser skriver i bogen om "Alfreds liv", at da mændene så kongen, "tog de imod ham som én, der efter store prøvelser var genopstået fra de døde, og de blev fyldt af glæde".

Englænderne gik i offensiven. De rykkede frem mod vikingerne i Chippen-

ham, hvor Alfred var blevet drevet på flugt, og mødte vikingehæren.

"Der kæmpede han med hele hæren og drev dem (vikingerne, red.) på flugt. Derefter forfulgte han dem til hest til deres fæstning", fortæller krøniken. Efter to ugers belejring måtte vikingerne bede om fred. De gav Alfred gidsler som garanti for fredsftalen, og Guttorm lod sig døbe. Efter aftalen var England i praksis delt i en engelsk og en dansk interessesfære: Wessex og Danelagen.

Vikingerens engelske rige Danelagen var ikke et egentligt land – området var blot underlagt skandinavernes lov. Store grupper af englændere fortsatte med at bo i området.

De næste år blev relativt fredelige. Danerne i England overholdt for det meste fredsftalen, og de skandinaviske vikingetoger rettede sig mod Frankerriget. Men efterhånden som den franske modstand blev stærkere, kastede skandinaverne igen begærlige blikke mod den rige ø på den anden side af Kanalen. I ef-

teråret 891 stak en flåde på 250 skibe ud fra Boulogne i Frankerriget.

Vikingerens første mål var Appledore. Borgen her var et led i Alfreds kæde af stærke fæstningsværker. Den var endnu ikke færdigbygget og faldt let for vikingerne. Men de nemme sejre fortsatte ikke, og efter fem års kamp blev vikingerne besejret af Alfreds velorganiserede hær. I 896 opgav vikingerne Wessex, og krøniken kunne triumfere:

"Den sommer gik horden i opløsning, nogle tog til Øst-Anglia, og andre til Northumbria. Og dem uden penge skaffede skibe og sejlede sydover til Seinen".

År 954. Dette år fordrev northumbrierne Erik Blodøkse, og kong Edred blev hersker over Northumbria.

Den angelsaksiske Krønike

Det var ikke bare Alfreds militære dygtighed, som førte til sejren over vikingerne. Invasionshæren havde næsten ingen støtte fået fra de daner, som levede i England. Med tiden var danerne blevet mere og mere engelske. Mange af dem var gået over til kristendommen, havde taget en saksisk kone og var blevet fredelige bønder, håndværkere eller handelsfolk. De ønskede ikke længere krig og ufred.

Alfred den Store døde i 899 og blev efterfulgt af en række dygtige konger, som videreførte hans politik. Forsvarsværker blev udvidet, og stadig flere af de danske områder kom under engelsk styre. Til sidst var det meste af Danelagen generobret.

Og danerne lod ikke til at have noget imod det – i løbet af en enkelt generation var de blevet en del af det engelske samfund. Forholdet mellem de engelske og de skandinaviske konger var også godt. Harald Hårfager af Norge sendte fx kong Athelsten af England et stort krigsskib "med gylden stævn og purpursejl" i gave.

En af de sidste trusler mod England kom i 950'erne i form af kong Erik Blodøkse af Norge. Han gjorde to forsøg på generobre Northumbria, men blev fordrevet og senere myr-

Vikingerne drog plyndrende gennem England. I 839 nåede de Canterbury.

Kong Alfred af Wessex holdt stand mod de "hedenske horder". Som den eneste engelske konge har han fået tilnavnet "the Great".

POLFOTO/ANG-IMAGES

det. Danerne ville hellere regeres af Edgar – med tilnavnet "den Fredelige" – end af Erik Blodøkse!

År 979. Dette år overtog Ethelred kongedømmet, og han blev straks efter med stor jubel kåret til konge af rådet i Kingston.

Den angelsaksiske Krønike

Til trods for rådets og krønikens jubel blev kong Ethelred Englands ulykke. Han var kun omkring 10 år, da han kom til magten og fik tilnavnet "the Unready" – den urede. Navnet henviser mere til barnekongens udelige rådgivere end til kongens alder. Som så ofte før forstod vikingerne at udnytte modstandernes svaghed, og snart begyndte de igen at angribe Englands kyster. I år 991 viste en ny mægtig flåde sig ud for byen Maldon på Englands østkyst.

Krøniken fortæller, at vikingerne slog lejr på øen Northney. En smal bro forbandt øen med fastlandet, hvor den engelske anfører Brithnoth stod.

"Hvis I giver os løsepenge, vil vi lade jer slippe. Og så slipper vi for besværet med at knuse jer", råbte en viking.

"De eneste løsepenge, I får, er vore spyd af eg så bitre som gift", svarede Brithnoth over vandet.

Da tidevandet trak sig tilbage, stormede vikingerne i en lang række over broen. Men Brithnoth havde placeret tre af sine stærkeste mænd på den smalle bro, og efterhånden som vikingerne nåede frem, blev de hugget ned.

Vikingerne mistede mange mænd og bad derfor om at få lov at komme over broen, så de kunne afgøre kampen på ærlig vis. Mod al sund fornuft sagde Brithnoth ja – muligvis for at besejre vikingerne én gang for alle. Men englænderne var chanceløse mod den overlegne vikingehær, og snart var de nedkæmpet.

År 1010. Når kongens hær burde rykke ud for at møde vikingerne, drog den hjem. Når vikingerne var i øst, blev hæren opholdt i vest, og når de var i syd, var hæren i nord.

Den angelsaksiske Krønike

Nederlaget ved Maldon knækkede Englands modstand fuldstændig, og landet lå åbent for enhver erobrere, som måtte komme. Og det gjorde de. I 993 ankom Olav Trygvasson fra Norge med 93 skibe og plyndrede Ipswich. Året efter kom Svend Tveskæg fra Danmark.

Endnu værre blev det, da Olav og Svend slog sig sammen. De angreb London og plyndrede det sydlige England uden at møde motstand:

"De begik de værste udåder, en hær kan begå. De brændte, plyndrede og nedslagtede, ikke bare langs kysten i Essex, men i Kent, Sussex og Hampshire. Derefter steg de til hest og red så langt, de kunne, og udførte ny, ubeskrivelig ondskab", som Den angelsaksiske Krønike fortæller.

Find vikingerne på landkortet

Engelske bynavne kan afsløre, om byen blev grundlagt af vikinger, hvornår de første huse blev bygget, og hvor meget beboerne tjente.

ARNESBY

Bynavne, som ender med stavelsen "by", blev grundlagt under eller lige efter vikingerens første store erobringer i 860-870. Det var ubeboede områder med god jord, som blev dyrket for første gang.

SCUNTHORPE

Ender bynavnet på "thorpe", stammer det fra en senere kolonisering, da den gode jord var sluppet op. De nye bosættelser var fattigere, og indbyggerne levede af fårehold.

GRIMSTON

Hvis bynavnet ender på "ton" og har en nordisk forstavelse, vidner det om, at stedet engang var beboet af englændere, som blev fordrevet af vikinger. Første led i bynavnet er navnet på områdets nye hersker. Farthingston var "Farthegns by", og Grimston var engang "Grim's by".

LÆS MERE

- Niels Lund: *De hærger og brænder - Danmark og England i vikingetiden*, Gyldendal, 1993
- Justin Pollard: *Alfred the Great - The Man Who Made England*, John Murray, 2006
- Julian D. Richards: *Viking Age England*, Tempus, 2004

• Den angelsaksiske Krønike: www.gutenberg.org/etext/657

Svend Tveskægs søn skabte fred i England

Knud den Stores regeringstid blev et fredeligt, men kort kapitel i Englands voldsomme historie. Straks efter hans død begyndte hans to sønner – Hardeknud og Harald Harefod – at skændes om arven.

I april 1016 marcherede en vældig vikingehær mod London for at afgøre kampen om England. I spidsen for vikingerne stod Svend Tveskægs søn Knud. Da året var omme, havde han sikret sig landet.

Knud den Store sikrede sig magten over England i 1016.

I sin regeringstid arbejdede Knud ihærdigt på at lægge sårene efter 200 års kampe og forsone sakserne med danerne. Han giftede sig med enken efter Wessex' sidste konge, Ethelstan, i forsøget på at forene den gamle og den nye tid. Og rigets nye love byggede på den engelske kong Edgar den Fredeliges love.

I 1018 blev Knud også konge af Danmark og i 1028 af Norge. Knud den Store døde 12. november 1035. Han blev kun 40 år gammel, men nåede at skabe et Nordsørige.

Efter Knuds død stod sønnen Hardeknud til at arve riget, men halvbroderen Harald Harefod snuppede England og udråbte sig til konge.